

САНА ОЛОХ

Х а б ы т

1931 сэл алтынны
15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 102 (6550).

1987 сэл. Атырдьах ыйын 25 күнү.

ОПТУОРУННЬУК

Сыаната
3 харчы.

АТЫРДЬАХ ЫЙЫНААҔЫ ПЕДСОВЕТ

Оскуолаарга үөрөх дылы саҕаланан иннинээҕи бастагы педсовет—учууталлар атырдьах ыйынааҕы сүбө мунньахтара—үрдүк таһымнаахтык, деловойдуу мытыллыыта иннин үлэҕэ бүтүннүүтүгэр беҕе анылааты ууруоҕа, ССКП XXVII съези. Кини Комитет оҕон калыҥ буолдутаабыт. Пленумтара кураанык куолулааһыны, ситиһилэри эрдэстээһинин, уруйдааһыннан айкалыһыһынан, рапордааһыннан үлүһүйүүнү сытымытык критикалаабытара. Уччууталлар улахан педсоветтарын кыттылаахтара ити итэҕэни хатылаахтара суоҕа, бэйэлэрингэр баар проблемалары быһаарыы тула быһаччы, олохтоохтук көпөтүөхтэрэ, реформа хайдах олоххо киллэриллэн эрэрбитер дьирин уонна критическай ырытыһыны оҕоруохтара дьин эрэнэбит.

Оскуола реформатын олоххо киллэрин төрдүс сылыгыт үктэниэбит. Үөрэтин-иятин үлэтин тупсарыыга, уларыта тутууга оройуонга балаача үлэ мытылыһына. Уччууталлар уруогу көдүүстээх оҕоруу саҕа суолларын аһыһааһык көрдүүлэр, бэллэлэрин үлэлэрингэр туһаналлар. Уруок-семинарлар, уруок-лекциялар, конференциялар, о. д. а. улам киһиҥник прантикалалаллар, үөрэнээччилэр билиилэрин учууттааһынга саҕа дьаһаллар олохтоһоллор. Саха АССР оскуолаарын үгүлээх үчүүтала Т. С. Егграфова, старший учууталлар Е. Д. Макаров, Т. Н. Сорокина, И. Е. Попов, РСФСР норуотун үөрэтиринин туйгуна Е. И. Егорова уо. д. а. айым-ныһаах үлэлэринэн атыттарга холобур буолаллар. Ол эрэри хас бириччи учуутал үлэни ыһаа тутта дьиргэ өссө эрдэ. Хонтуруолдуу үлэлэр, экзаменнар түмүктөрө иҥи туһунан өссө олохтоохтук көпөтүөхтөрө аһыһаллар. Оройуоннааҕы уонна оскуолааргаагы методическай холбоһуктап үлэлэрингэр бол-дотому күһүлүрдүөххэ. Уччууталлар методическай, теоретическай өттүннэ сайдыларыгар иннилэр улахан көмөнү оҕоруохтаахтарын сэрэ эппэтиннэни сүтэлэр.

Норуот үөрэтиринин систематыгар уларыта тутууну киллэрингэр тутуах киһинэн оскуола директора буолар. Педколлектив үөрэтин-иятин үлэтигэр төһө сөптөөх хайысханы тутуһан үлэлээһинигэр киһи быһаччы эһиэтиннэни сүтэр. Коллектив үлэҕэ айым-ныһаах буолуута эмэ иннигитин тутулуктаах. Оройуонга бу боллургоо мохоттук быһаарыллар—оскуола директордара уларыта-тэлэһи туруу-лара улахан. Ыстаахтын ылаахха, 1000 көрүгэ үөрэнээччилээх Чуралчы орто оскуолатыгар алта сэл. устата 5 директор уларыйда.

Оскуола үлэтин тупсарыы бүтүтүмүт кыһамны-дан эрайар. Бу үлэтин тупсу туһар үлэ коллективна, бааһей хайыһыстыба, предариятиэ, төрөппүт суох буолуохтаах. Итиннэ баһаанна дьирин сүрүн бол-дотом материалнай базаны бөлөгөтүүгэ биригэ үлэлээһингэ тутуулан калла. Ол да сорох сирдэр-гэ ситэ-хото быһаарылаабыт. Үгүстүк аҕыһыһы өссө тэҕүл санаттааһын. Болтоҕо оҕолоро үс кыһын үстата оскуолата суох, кудуупка, о. д. а. сиртэ кы-былаан үөрэннэлэр. Маны Субурууосай аатынан совхоз салаалата тутуһан быһаарарый? Атырдьах ыйынааҕы сүбө мунньах оскуола, төрөппүт, общест-венность биригэ үлэлээһиннэрин күрдүк дьолуһаах боллургооу эмэ көтүүгэ хаалларыа суохтаах.

Үс сэл устата үөрэнээччилэр үлэҕэ бэлэмнээһин систематыгар уларыта тутуу күчүкэ мытылыһына. I—VI кылаастарга үлэҕэ үөрэтин саҕа программата киллэриннэ. Үлэ-сынныалан лааһырдарын, үөрэ-нээччилэр үлэлэри мистэлэрин, мастерскойдарын тупсаран оҕорууга, байытыга үлэ балаача мы-тыллара. Ол эрэри өссө маһыаха ыһааһыннээх буол-лу, олох туһунан көрдөбүлүлэрин барытын олоххо киллэриннэлэр. Быйылгыттан «Мындаааһы» совхоз уонна Амма орто оскуолатын коллективна сылы эҕитчи үлэлээһингэ бадарэстөөһин дуоҕа-рын түһүһүстүлэр. Үлэни үлэлэрингэ эрэ буолбакка, оҕу тэрийэргэ, сангалыы толкуйдуурга оҕолор ос-куолаҕа үөрэнээхтээхтэр.

Комсомол ыччат ортотугар саамай сабыдыллаах төрүтэ. Аһаҕастык этиэххэ наада, кэлпик кэмгэ кини ити үрдүк аналан ситэ суох толорор. Бу туһунан БЫСЛКС райкомун иннис секретара И. Андронов оройуоннааҕы «Сана олох» хаһыакка нө-төхтүт аһаҕас көпөтүөхтөрүгү үгүс үчүтэй аҕыһы-ллар киллэриһиһтэрэ. Ону олоххо киллэрингэ туох үлэ ыһыһыларый? Оскуолааҕы комсомольскай, пионерскай төрүттэлэр, үөрэнээччилэр комитеттара үлэҕэ хайдах кытталларый?

Атырдьах ыйынааҕы сүбө мунньах үгүс наада-лаах боллургоостарга көрүгү биэрэрин, саҕаны кил-лэрингэ, үлэни уларыта тутууга суоллары ыһарын күтүөбит.

Күһүңгү үлэлэр бүтүн дылы, дылҕаны быһаараллар

Түөйэ отчуттара

«Чурапчы» совхоз отчута бары опыттаах Түөйэтээри отделениетын бастыҥ үлэлээх звенота Г. С. Куличкин салаалта-тыһан үлэлэри Атырдьах ыйын 24 күнүгэр звено 109 т оту кэбиһэн графигын 1 тонна аһарда. Билигин оттуур маршрут-таах сирдэригэр үлэни түмүктээн Дьуоһа бааһы-натыгар бурдук отун күөхтүү быстарыыта иһирдэ. 50 гектардаах бааһынаҕа ыл 28 чыһы-латыгар дьэри үлэлэри-гэ быһаарыһаллар. Се-зоннааҕы соруудахтара 120 тоннакы күүүхү ха-рыстаабакка үлэлээн то-лорор мөһүүрдүөхтэр. Отделение бири бастыҥ үлэлээх звенотунан С. А. Макаров салаа-бар механизированнай звено-та буолар. Звено алта

отчута бары опыттаах үлэлиттэр. Обустараач-чылар И. Местников, П. Шадрин үлэлэрин толору баһылаабыт дьоннор. Онуу саҕа бүтэрбит В. Федоров от мустарар. Сылааһааҕы Культура дьэтин үлэлитэ А. Ма-каров күөх быһаҥ күр-күү кэмгэр идэтин ула-рытын от харбааччынан үлэлэри. Звено маршрут-таах сирдэрэ бүтөн эрэл-лэр. Аны Маһааҕы ала-һа хаалла. Ити курдук бири санаанан айлаах-тын үлэлээн 202 тонна оттоннулар. Графигын 38 тоннаан тийбэнкэ хаал-лылар. Ол эрэри мантан хаалбыт кэмгэ төһө кылаарынан быһааннаах сорууда чугаһатар ба-далаахтар.

П. ЛЕБЕДЕВ.

Түөрт бастыҥнар

Атырдьах ыйын 24 күнүгэр «Мындаааһы» совхоз отчуттары со-циалистическай кюотала-һыларын ылдаагы тү-мүтэ таһаарылыһа. Сов-хоз үрдүнэн 19 звено үлэлэрингэр түөрдө графигтаах соруудах-тын толордулар.

Соловьев отделениетын А. А. Попов салааһа-чылаах механизирован-най звенота бастагы бо-лөххө иннини күөһүгэ тадыста. Звено 347 то-на оту кэбиһэн сорууда-рын 58 бырыһыан куо-һарда. Биридин киһиэхэ тиксиринэн 38 т оттонно. Иинис мистэни Болу-гуртан оройуонга ыһы-рылаах Н. И. Николаев звенота ыла. Бу звено 420 тонна оту кэбиһэн графигын 47 бырыһыан аһарда. Биридин отчут ирээтингэр 42 тонна от тиксэр. Үөһө ааттаммыт звенолар иккиһэ ыччат-комсомольскай звенолар ааттарын сүтэллэр.

Коло-илин звенола-рыттан Соловьев отделе-ниетын С. В. Федоров салааһааччылаах звенота тэһнээҕин булбата. Звено биридин киһитигэр тиксиринэн 15-тии тонна оту оттоото 135 тонна оту

кэбиһтэ. Соруудаҕы 18,4 бырыһыан аһарда.

Курааһы үрөҕэр от-туур ветераннар звено-лара үлэтин тэһнээх эдэрдэрин хаалсыбат. Ветераннар 77,5 тонна оту кэбиһтилэр. Былаан-нарын 7,6 бырыһыан муһардылар. Эг иһи-нэн оттуох дьэстэххэ эл-бөх от. «Үүнүүлэх дылы эһитэ буоллар өссө элбэ-һи оттуурбут хаалла»—дир звеньевой К. Г. Сергеев.

Болутур отделениетын отчуттара 1424 тонна оту кэбиһэннэр графиг-тарын 85,6 бырыһыан толордулар. Оттон Соло-вьев отделениетын зве-нолара 1228 тонна от-тоннулар. График 73,8 бырыһыан туолла.

Атырдьах ыйын 24 күнүгэр туругуһан сов-хоз графигтаах сорууда-рын 79,7 бырыһыан то-лорон иһэр. Обществен-ность күһүнүнэн 182 т салаах, 122 т дулаа, 8 т лабынта балаһыннэ. Ити үлэҕэ Соловьев от-делениетын общественно-һа балай да тэһнээх-тэһнээх үлэлэри.

С. ПОПОВ.

КЫСТЫН ДЫЛҔАТЫН ТҮСТЭЭЧЧИЛЭР

Репортаж

Уһун кураантан куур-бут хаппыт бааһынаҕа трактордар үлэлээн бур-дуйаллар. Өлгөм үүнүүнү эрэнэрбит бу кэлэмэн сирдэр хайдах эрэ күөс-тэрэ-уохтара эстибиккэ дылы буолбуттар, субуу-лар сиһингэс утахтыы тыртылааллар. Манна «Чурапчы» совхоз меха-низатордара интернат-ос-куола чугаһынаагы баа-һынаҕа үлэлээбиттэрэ ха-һыс да күнүгэр.

—Киһири дьэбит күн-нэри сарсыардатыттан бурдугу обустарыһыны са-далаабыһыт. Ото кылаас уонна сүрдээх убааһа. Кураан буолан кыайда. Хаарыан бурдук оттуу ох-суллан эрдэҕэ, —кэспин тоһуйда звеньевой Мака-ров Василий Устинович.

Механизатордар бири-ничэйэн сирн кырыһан обустараллар эбит. Ону тилэх баттаһа Афанасий Макаров «Киргизстан—2» грегатынан тутта көрүгэ престээн иһэр. Бааһынаҕа харах ыларын тухары бири тэг кэһийдэх түр-бэлэр эрээт-эрээт кэһи-рэн кестоллор. Оттон ойдоһунаагы бааһынаҕа массынналар бириһири тыһаста иһиллэр. Ити түрбэлэри тэһиһиллэр. Ити курдук быһытыт бурдук фермалар тастарыгар та-һылан иһэр.

Обустарааччылар ман-тан чугас бааһынаҕа сыл-дыллар. Тэһиһиллэрэ дьин сүрдээх. Иван Мес-тников уонна Семен Ама-нов—обустарыһыны ба-һылаабыт дьон.

—Ол дьон бүгүн обус-тарыһыны бүтэрээхтээхтэр. Быйылгы былаан толо-ор уустунтардаах буолла. 11 тонна былааннаахпыт. Сылан эгэр 100-кэ тон-наа чугаһырт оттоммул-лут. Мурун Тыһыһыа бааһынаагы 1200-тэн тахса түрбэлээхтэр. Ону 25-тии килограмма те-

гулээн бэйэриг суоттаан керуу. Мантан бүтэ ох-сон Ыт баһытар киһириэх-тээхтэр. Былааннааһын толордорбут дьэһит. Оу үүмэкиз алдытта. Прес-тэһиһит бири-ини хо-нуу устата манна хаалан үлэлээгэ. Алдынара эл-бэһиттэн мөһүүрдүөхтэр. Си-тэ-хото баһыһы илик техникабыт—ити прес-с-подборщик,—дирэ звен-ьевой.

«Ситэ-хото баһыһы илик техникабыт—ити прес-с-подборщик»... Кыр-дык. «Чурапчы» совхозна прес-с-подборщиктар пар-тия уобаластаагы комите-тын биоотун көһө сыл-дыр мунньагар ыһыһыл-лыбыт быһаары эрэ көн-нүттэн кэһиһтэрэ. Итичэ баар техниканы оттооһун сезона саҕаланан иннинэ сайааһалаан ылар кыал-лыбатада. Ол обустары-лаах буолла. Техника эрдэ аралымлыбыта буоллар, механизатор хөдүүнэ баа-лэһнээх, сөптөөх инструк-цияны ылан, билэн-көрөн киһиэ өтэ. Билигин ме-ханизатор Афанасий Ма-каров сотору-сотору ал-дынар, прес-с-подборщи-гыны быата быстар буолан эрдэһэр.

—Арааһа, регулирова-та табыллыбат бһыһы-лаах.—дир А. Макаров. Итиник мөһүүрдэ баа-ларын үрдүнэн, звено дьо-но бириэмэни мунутуур көдүүстээхтэ, туһанал-лаа. Киһилэри оту хаал-ларбакка ылым, үүнүүнү сүтүгэ суох хөмүүгү со-рута бири сыалта түмэр. Кытатын, эһиги үлэги-тинэн кыстын дылҕата түстэнэр!

Семен ПОПОВ,
билигин аналл. көрр.

Сиямонтарга: звеньевой Макаров В. У.; кэһиһи-лээх оттор.

П. Оконешников фотота.

Оройуон совхозтарыгар сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин атырдьах ыйын 24 күнүгэр сводката

Совхозтар	үлэлэри ки-һи аһсаана	звено аһсаана	ол ки-һи-гэр меха-низмэр.	охсуу (гектар)	мунһуу (гектар)	кэһиһин(тонна)		тэһиһэ (тонна)		от кэмгэти	
						график	туолан	график	туолан	график	туолан
Карл Маркс	252	14	2	4421	4384	3325	806	952	100	—	—
Субурууоскай	349	15	3	5990	5898	4750	1966	1632	2082,6	—	—
Эрлэм Эрестин	711	29	7	9659	9599	8550	2354	1768	170	192	—
«Чурапчы»	677	20	4	10721	10116	6175	2342	1224	836	—	—
«Мындаааһы»	249	19	4	7055	6828	6480	2852	1224	1750	—	—
«Мугудай»	341	21	2	5360	5891	5890	1709	1360	684	—	—
Оройуон үрдүнэн	2579	118	22	43706	42516	35150	11829	8160	5422	192	—

ОАИХ совета.

Уларыта тутуу, түргэтэтии курсунан
ОРОЙУОММУТ КЭСКИЛИН БОППУРУОСТАРА

Ч УГАРЧЫ оройу-
нуи 1986—2000 сс.
экономическая уонна со-
циальной сайдытыт, ки-
им быһаанна бу — биһи-
и оройуонмутугар суу-
субталаах докумуон.
Манньык быһааны республика
оройуоннарыттан
бастаанын онотторду-
бут. Былаан, биһиэн ту-
ран, республика регион-
нарын сайдыыларын бы-
тааннарын иһинэн он-
тулунна.

Аата дааныг этэрин гурдун, нэгэнийдээх бэ-
лаан, произволдотнон
орз мунгурдамат, со-
циальной-культури аф-
лох-дыаах эйгэтэн, ба-
ытын нэлэимин хабар.
Судургутук эттэхэ, уф-
айдар XII уоина малар
ини пятилеткалар уста-
рылар сохтозтар, про-
мышленность, олох-ды-
ах, дорубуйа харыста-
алын, культура, тран-
порт, эргиж, сибээс, о.
а. б. бары саазаалар хий-
дэх сайдыахтарын
таучнайдны ырытан, аа-
айсуоттаан биэрдилэр.
Олооха бэйэбнт сулуус-
чаларбыт, специалистар-
ыт кыттылыны ылылар.
Быхата, оройгон сай-
дыатын бары проблема-
рыта хабылмышалар. Ор-
дун улахан болдоиго со-
циальной хайнсхалдах
опоруостарга уурулун-

Кэлэм былланы бары-
ын эрдэнэстэдэнсэрэ,
манна быыбардааччыла-
ы ордуу долгутар, ки-
илэр тын интэрнэстэ-
ни таагыйар боппууос-
ары сырдатыхха сөп
ин саныбын.

От ыйыгар ССКП об-
омун бастагы секретара
Ю. Н. Прокопьевка
уолбут сүбэ муһуннахха
турааччы салыһыаһын
тинниһин, уунан, электро-
нэргиянан, гайынан уон-
а канализациянан хаач-
чылыы проблематын
ССКП обкомун респуб-
лика ордуу улахан суол-
аттах норуот хаһаайыс-
табын объектарыгар
омиссиятыгар (сала-
аччы ССКП обкомун
секретара И. И. Пьян-
ко) көрөн быһаарарыгар
орудахтамна.

Бу улахан боппурус
ройуон киини госте-
лнай быһааны кытта
кыс сибээстээх. онтон
эскээн тахсар дааны
иэхэ сеп. Генляк ку-
ун тутарга Министрдар
Советтарын Президиумун
абыргэриэн турар.
кино олобуран дын оло-
ор кваргаларын де-
лнайдык былааннах-
аахпыт. Аазааччылар
извалларын курдук, оро-
оммут киинэ сири уон-
ун быһытынан ыһа-
аастык олорор. Оион
коммуникациялары оҥо-
ууга улахан уустуктар
аһаллар. Ол иһин үөлэ-
ктылыбыт комиссия
генляны ымпыгарчым-
ыгар тийэ ыргыаһыа-
ах, нэда буолуларын,
алзанта эбиэлэри, ула-
ктылылары киллэригэ
этиин этиилэрин оҥо-
хтоах.

Быыбардааччылар этинлэрин уонна кинилэр депутаттарыгар нааастарын учуоттаан, олору сүүрү өттүлэрин түмэн, айылда-климат өтүүн уустуктары ордук чаастатып көрсөр билини оройуоммут социальнай-экономическай сайдыытын үйүн бодьдохтоох кэлэм былаанын ырытан оңорууу оройуон салалтата кинниги смаларга утумнаахтык туруоруста. Саха АССР Министрлэрин Советин соруудабынан ССРС НА СО Саха сиринээки филиалын экономикада института СГУ ученайдара кыттым-лаах оҕорбут оройуоммут 1986—2000 сс. экономикай уонна социальнай сайдыытын кэлэм былаанын бырайыагын бииһи саас оройуон партийнай, советскай, хайаайыстыбаннай активин муннаада дүүлээһин, сүүнүүнүн быһырабыта, Бырайыагы сотору республика правительствота аһаан-минээн дүүлээһинэ.

Гейшдан быһыытынан
лиэньэ алектрония-
н саҥардан оворуу
төрүлүккэ: Ону
ра уулуссалары түү-
сүрдэтиһи быһа-
һаа көмөлөһүгүр
«Кутсээнэ» РЭУ
ордох турарбыт. Ки-
р бырайыагы овор-
хторуна (бэһиннэстэ-
обатах), бийиги ба-
эчиги булуох этибит.

[illegible]

Оройгоосмунт кизийн
длаарын баллоннаах
ннан хааччйиыи кэ-
лэн шннэгэ. Ону тэгэ
ын нэһиэнэһэлээх
унары эмээ керуох
эхлэт. Эһиэлгиттэн са-
лан сылга ортогунан
вхохтар территорияла-
ар 300-тан итэгэһэ
эх кварталда гаһы
ллэрхэхэхлэт.

У. Бу болпууос Чу-
рапчыга— болпууос-
то болпууостар. Урук-
сылларга сир анынаа-
ууну көрдөөбүн кө-
гүбү биэрбөтөдө. Уу-
х буолбатах—бээр. О-
лэри көстүбүт сир а-
ныады уу киһи иһэри-
барбат. Онон биллгн
иллэр аныларыннаа-
уу көрдөөбүн барыах-
х. Тууһааннаах специа-
лстар онуну рекоменда-
ция оҕороллор, киһи-
э этэр уулара сэлэн-
табылар көстүөхтээ-

НЭГИЛИЭННЭЭ сүхэвчтэй, хуучин даганы, салгынаа даганы сүлдүү, элбэх эргий нэрсээр, туһуунаа дүүн үгүүр, эгэлээр, шийтгэл, Итгилнээ балаһыанньа, коннээр иингтэн, үхэнтэн аһарыт гарах, олоххо иингдэг, ДРСУ эргэ гараһын, халан Бэстээхтээр, А. Филгянаа аһар, был

Выймыл ити быһаан иһинэн оройуон кэспитин быһаарар эйкэ боччумнаах боһуруостар тула олунньуга Саха АССР Министрдарын Советын Председателэ т. С. Н. Маркинга, кэп мыйгар ССКП обкомун секретара т. М. Е. Николаевка, оттон кэлин от мыйгар Турупахыга ССКП обкомун бастакы секретари т. Ю. Н. Прокопьевка буолбут сүбэ муһунахтарга кэп кэспитинилэр буолбуттара. Олорго республика туһааннаах министрстволарын уонна ведомстволарын салайааччылары кытылынан ылбыттара, кинилэр иннилэригэр чопчу сорунар туруоруллубуттара.

Бүгүн иш түгсүүлэр документаарыг ол-
буран оройон кэскилиг быһаарар сорох боп
пурустар тустарынан народнай депутатар
оройуolinaабы Советтарын исполкомун пред-
седателэ А. С. Субботин кэспир.

наахныг. Очготугар нэвд-
лэгчтэргэ хамдныгын
тусууда, оройуон нийн-
гэр маршруттай автобус
линийг айнаахаа. Бу-
дгалуудос нэлэр сылтаг
бийнэраллар ныхагдах.

Байныг хүлээнгүтэн
гражданский авиации үн-
раадамдета Мадан—Чу-
ралты динианан АН—24
уонна АН—26 самолеттар
нотүүлэрин сагалыахтаах.

Мылдаранын бистик
Кутдатыр широкдство
уонна «Холбо» причал
быраймагыт онторой, кэ-
лэр өттүгэр тутуутун ыы-
тыахтара.

Сибээс салгым кэнигээр. Марыаха баар быһаан быһыстын АТС-р эбин турорулдуохтара эбэтэр эргэлэр кэнэтиллэхтара. Ол иһигэр оройуон кинигэр 300 точка эбиллэбэ. Хаһахсына, Хадаарга, Чакырга, Арыылаахха, Болгонодо 50-нуу эбелен-наах станциялар олоххо ниллэриллиэхтара. Уһун Куол 200, Күлээнки 100

тошкар тилигэ нэгэнхил-
лэхтэар, Дирингэ уонна
«Мындааайы» совхоз
территорияларыгар теле-
визионнай станциялар ту-
гулдуохтара, орокуон
киинэ 3 телепрограмманы
көрөр буолуоҕа. Оттон
быһардааччылар үгүстүк
туруорсар боллурустары
— Якутскай телепрограм-
манын ылыы биллэнигэ
техническэй биричиинэлэ-
ринэн кыайан быһаарыл-
лар кыага суох. Сибээс
үлэниитэрингэр анаан оло-
рон дьута бырайыагы
производственной управ-
ление оҥоруоҕа.

ТУТУУ, ол нигар тааһынан тутуу, кээмэйэ улаатан иһиэлэ. Оройун кинингэр таас оҥоруоланы тутууга эбии үбү көрдүүбүт. Эһиэл Дирингэ 392 миэстэлээх таас оҥорула, оройун кинингэр 35 миэстэлээх (бастагы уочарата) Олох-дьаһах дьыһа, таас остолубой, суукаҕа 6 тонна кыамталаах таас пекарня, Хадаарга, Хайахсыһа, Хатылыта маҕаһыһынар, Чакырга пекарня тутуулар сараланыыхтара, Мырыла, Килэҥки маҕаһыһыгар үлэҕэ киллэрбэхпит, Толоон маҕаһыһыгар быһаарыахтаахпыт, Райлора бэйэтигэр «Холбос» детсад бырайыагы оҥоруохтаах, гараж, сибиһүү фермата, о. д. а. тутуллуохтара.

1989 сылта бырайыан-
тааһыга таас балыһа
комплексун киллэртэрэ-

намо шорарго чолчу ашиг-
тардад хөмөнү нэрдөөн
туребыт. Уолсаннан,
шороннан турунтаа
уучуулаагүй, сэтгэл
чингэлт ашигтар нэлэ-
гнэ сиймүүлэ, кишгээ
ДЭС бас билгитэр би-
днхтээхыт,

С СКП обикновен секретаря т. М. Е. Нико-
лаева муниахва зр-
бонига союзстарга пат-
летнага мелнохация, хи-
миялафаты, януа, элен-
троэнергия, газ сайды-
лары, баппуруостар-
ауул, филиалиттэо.

Бийдл "Мындалагийн
сөхөөтэй эргэгчид нүүд-
лээр 170 гектардаах
Ньюлан, Бочоодоону,
"Чурагчы" сөхөө Нн-
длийнтгэр 63 гектардаах
архататар системалара
талоруу бэлэм онобуулдуох-
таахтар. Ону тээз Сibu-
руускай аатынай совхоз-
на Болтоно систематай
онгордан онгоруу, Эрэтин
Эрэтийн аатынай совхоз-
на Таагтага 1990 с. тэд-
эз кинриэхтэх водохрани-
лине баградыктыгр-
метинай документациалара
бариллахтээхтар. Чудал-
гыз нүүдл регуляторна си-
нэхтээх.

Элбэх үйл ажилд туурал. Мухарлага 407 гектардаах Буурахай, Хатыллага 60 гектардаах Бүүр Дына, Муудайга, шөптөөх Нарангирн нэмэтүүн 150 гектардаах Налан, Эрлинн Эрстигнн натынн сонхолна Хадаар, Түйбөрз 75 гектардаах Бидмидмн системаларын үлмэтүүх-түүнн. Тааттада водоханитүүн, Волтонго систематын сандарда онгору

савалданахтара, Түйнэ, Хондү үрэхтэригэр яодо-
хориолишцелары, Эрлнх
Эрлнхнн аатынн совхоз-
на Мнхнрн систематын
снхгэрнн бырайнактара
онгохулуохтаахтара, Сов-
хозтар снрдэрнн нүөлсү-
түгүз снр аныганаады уу-
ну туналына бырайнак-
таанын онгохулуоба.

Калар етүгөр совхоз-тарга химизациялаанын пуунарын, «Мындаа-ны» совхозна «Якутмели-оводстрой» ПМК-тын про-изводственный участкаын, совхозтарга научный-прак-тической нөмөнү оңоруу-га Биология институтун опорнай пуунун, Мемор-ация министрствоны эксплуатациялар учас-таын анык болтуруу-га көпөтүгө турулар. Ити барыта күөлсүтүл-лөр сирдөр көдүүстөрүн үр-датыга, албак сыллаах оттор кылыларын ине-тиги, олон бай үүннөр аныгынан общественнай сүөлүү Бигитин хаачы-наага көмөлүхүктөрө.

Костерүн курдук, ордуна кытмуз экономический, социальный сайдыныгыар республика салайар партиялар, советский уюмга хаһайыстыбанын органнара ахсаабат кыһамныларын кураллар, улахан көмөгү өнөрдалор. Онуоха үрдүн таһааркылаах, туйгун хаачыстыбалаах үлөһүн өппинтэһин, уларга тутууга дууоралэх общественнай активноһы мердөрүгү — байыт, чуралчылар, барыбыт нэспит.

— Бишр иллээх кэргэннэ: атырдыах ыйа—Узбекская ССР ыйа.

Хлопок саға сортара

[illegible]

Академията ССРС

юнна Ўзбекистон ССР
Госатропромвара, сир
онгрозчулар партия ту
ворубу сўрун соруқта
рытган бирдастэрин—
— хлэковедствэ боро
дуусукайна биринтин
току урдэтинин была
рынга куустэрин хол

бууллаар. Хайны үйе 1990 сэлдэхха, республика хловхтан ыднлар бородуунсуланы оноруу сэлдэхха орто нөрдорутун 1,8—1,93 мелу йуегнэ нөрдөхтээх, Сиймюкка; Удескский ССР наукаларын Акаде-

мнятын член корреспондента А. А. Абдуллаев уошга биологический наука кандидата С. М. Ризаева институт тейишгызар. Манна хлопчатиник генетический фонда уес истилинма.

Б. Юсупов фотота
(ССТА фотохрони-
ката)

Совхозтар сүөһү кыстыгын төһө үчүгэй бэлэмнээх көрсөллөрүн республикатаабы КӨРҮҮ БАЛААЫАННЫАТА

I. БАЛААЫАННЫАТА

Совхозтар сүөһү кыстыгын төһө үчүгэй бэлэмнээх көрсөллөрүн көрүүнү Саха АССР Госагропрома бу сыл атырдьах ыйын 25 күнүттэн балаан ыйын 25 күнүгэр диэри ыытар.

Бу көрүү соругунан 1987—88 сыллардаах сүөһү кыстыгар бэлэмнэнигэ дыһаллары тутатына ылыы буолар.

Хотону өрөмүөннээһингэ уонна аһылыгы тарбатыгына анаан уларытан онорууга, механизация средстволарын, электроэнергиянан хааччылыаы киллэрингэ, урут үлэлээбит аһылык сыхахтарын өрөмүөннээн үлэ-

лиир туруктаах онорууга, саҥа сыхахтары тутууну толору хааччылыыт, хотон иһин, ууну сылытыыга, котельнайдары, аһылыгы үлгүрүтөр техниканы өрөмүөннээһингэ тиэрдиллибит соруудахтары толорбут уонна ити объектары үлэлэтинни бэлэмнээх кадрдарынан хааччылыыт бары совхозтар көрүүгө кысталлар.

II. КӨРҮҮНҮ ТЭРИИНИ

Көрүүнү Саха АССР Госагропрома тэрийэи ыытар.

Көрүүнү тэрийэниэхтик ыытан түмүгүн таһаарыыга Госагропром аналлаах комиссияны тэ-

рийэр, оттон оройуоннар-га—ОАПХ-лар комиссия-лара, Оройуоннардаабы АПХ-лар комиссиялара совхозтарга көрүү түмүгүн Госагропрома алтынны 1 күнүгэр дээрли ыттаннар. Саха АССР Министрларын Советын көрүүтүгэр киллэринэ-тээхтэр.

III. КӨРҮҮ УСУЛУО БУНАТА

Сүөһү кыстыгар бэлэмнэнигэ саамай үрдүк көрдөрүүлэри ситиһипт совхозтар көрүү кыа-йылаабынан буолаллар.

IV. КЫААЫЛААХТАРЫ БИИРЭЭЙН

Сүөһү кыстыгар бэ-

лэмнэниини көрүү кыа-йылаахтара совхозтарга—икки бастааы, икки—иккис, иһини—үһүс миэстэлэр анааллар.

Бастааы миэстэбэ—1988 сыл фондатыттан ПАЗ-672 автобус барил-лэр.

II миэстэбэ—АВВ-3,6 уу баһар массыына.

III миэстэбэ—үүт та-һар массыына.

Итин сиргэ кыайы-лаах совхозтарга Госа-гропром уонна тым ха-һааыстыбатын үлэни-тэрин профсоюзун обко-мун Бочуотунай грамо-талара бариллар.

Сэлиэнньэбит өссө тупсуоҕа

нэ, 65 тыһ. квадратнай метр иһинээх олорор дьиэни, оскуолага кин-иэни иһинээдэ свастаах оҕолор 13 учреждение-ларын, икки орто оскуо-ланы, балыһаны, эр-гизэ уонна общественнай аһылык предпритисел-рын, Культура дьиэтирин уонна кулууптары үлэбэ киллэрин. Иһилиэннэ-лэх пууһунары газифика-циялааһын быһаарынар. Үгүс тутуулар хаһааыс-тыбанын ыһыманан ыы-тыллаллар. Олорор дьиэ-лэри тутууга тым сирин үлэниитэри бэйэлэрин үлэбэ эмнэ туһанылар, совхозтар уонна колхоз-тар иһилэргэ үһүн бол-дохтоох сөүдөлөрү биз-рэллэр.

Снимоктарга: XVII тартыһаа аатынан кол-хоз иһин уһаайбатыгар саҥа олорор дьиэлэр.

«Родина» колхозка 100-чэкэ ыал саҥа дьиэ-бэ көһөн малааһынаа-тылар. Донченко дьиэ-кэргэнэ эмнэ бэртээхэй оҕоһуулаах дьиэлэниэ. Мария Михайловна—колхоз бастын манньы-сыта, оттон кэргэнэ Вик-тор Алексеевич электрин-иһин үлэлиир.

Е. НЕДЕРИ фотота (ССТА фотохроника).

ССКП обкомугар

ССКП обкомун секретариата 1987—1988 сыл-лардаах сүөһү кыстыгар бэлэмнэнигэ республика-таабы көрүүнү ыытарга Саха АССР Госагропрома быһаарытын биһирээтэ. Маныаха секретариат аһы-лыгы бэлэмнэһини индустриальной төрүккэ киллэ-рингэ, электроэнергияны сүөһү иһититигэр тутуу-ну көргөтүгэ 1986 сылга ыытыллыбыт үлэлэр аас-пыт кыстыкка үүтү онорон таһаарыыны 3 быры-һаан үрдэтэри, сүөһү көннүүнэн өлүүтүн 27 быры-һаан намтатары хааччылыыттарын бэлэнтээтэ.

Быһылыгы кыстыкка сүөһү эһи аһылыгын ыыр-батыыга уонна тулсаран онорууга албах үлэ ыы-тыллары турар. Маныаха урут үлэлээбит уонна саҥа тутулуохтаах аһылык сыхахтарын көмүгэр бэ-лэмнэһини, сүөһү кыстыгын инженерий-техничес-кэй хааччылыыны тулсары быһаарар суолтаны ыһаахтаахтар.

Кыстыкка бэлэмнэһини көмүгэр ааспыт сыллар ал-дастарын уонна көтүтүүлэрин хатылаабаат итэһинэ сүөһү иһититигэр техническэй прогрэһи иһэнни олоххо киллэрингэ көлөһү турар кыстыкка Саха АССР Госагропрома уонна иһин миэстэтээбит төрүт-тэлэрэ, ССКП райкомнара уонна горкомнара, рай-горисполкомнар туох баар тэрийэр уонна полити-ческэй үлэлэрин кылаабынай уонна быһаарар со-ругунан аһылыгы бэлэмнэһини боппуророна буолуох-таабын секретариат тоһоҕолоон бэлэнтээтэ. Ол иһин атырдьах ыйын 25 күнүттэн балаан ыйын

25 күнүгэр диэри общественнай сүөһү кыстыгар бэлэмнэнигэ республикатаабы көрүүнү ыытары наадалаабынан аахта.

Итинэн сибээстээн, ССКП обкомун секретариата Саха АССР Госагропрома оройуоннардаабы холбо-хуктарга кыстыгы техническэй өртүнэн хааччылыы-га анаан тиэрдибит соруудахтарын сибидиэннээдэ ылла. Аһылыгы бэлэмнэһини көлөһү турар кыс-тыкка чековой форманан хардарыта расчёту олох-туур туспа салаа быһыытынан тэриллэхтээрин, формаларга, биригээдэлэргэ уонна аһылык сыхах-таргар коммунистары аттаран тургуорууну ССКП райкомнара, горкомнара, контуруолта ыһаахтаах-тарын бэлэнтээтэ.

Итин сиргэ аһылык сыхахтарын тутууга уонна сүөһү турар хотоннору аһылыгын техниканын тар-батыыга анаан уларытан онорууга оройуоннарга, шэфтээх предпритиселарга тиэрдилибит соруудах-тары ССКП обкомун секретариата биһирээтэ. Ол курдук шэфтээх предпритиселар салаааччылары, партиянай тэриктэлэрин секретардара, шэфтээх про-мышленнай предпритиселардаах горкомнар сүөһү кыстыгар бэлэмнэһингэ көмөҕө тиэрдилибит сору-удахтары толорууну тым хаһааыстыбатын индустри-ялааһынга рабочай кылаас үгэс буолбут көмөтүн курдук көрөн сыһыаннаһаахтаахтара иһэһэн бэ-лэнтэниэ.

АҢЫҢАНЫ УТАРЫ ОХСУУУ КҮНҮНҮГҮ ДЫАНАЛАРА

Аһыҥа, быһыл өрүс иһин эһэригээри оройуон-нар ходоһаларыгар, са-быһаахтарыгар, мөһчүрөт сирдэрингэр ордук ууту-һаан үөскээни, үгүс хоро-муну онордо. Ол кур-дук, республика үрдүнэн 700 тыһ. гектар сиргэ аһыҥа хойуутун үөскээ-тэ. Биһиги оройуонмут 28300 гектар алаас сир ходоһалардаах эбит буол-ларын, иһиттэн 70 бы-рыһаана аһыҥада был-дыына.

Саха сирин аһыҥата үөскээһинин өр сылларга чөрөппит ученай Р. И. Карелина биһиргэтэринэн, бу келин 100 сылга аһы-ҥа быһылты курдук күөс-кэ 8 төгүл турбут эбит. Ол иһингэр 1930—31, 1947—49 уонна 1953—59 сылларга мунгутаан үөскээбит, Эһини быһыл-лы курдук кураан дьыл буоллабына, аһыҥа өссө хойуутун үөскүүр саба-далар. Онон аһыҥа үөс-кээһинин нэһиннэрэр ды-һаллар сир аһын ылы-лыһаахтарына табыллар.

Аһыҥа от ыйын үһүс декадатыттан садалаан, атырдьах ыйын 15—20 күнүгэр диэри сымы-һыт уураа. Кини сымы-һыт 1,5 см үһүнээх, 3-5 см диаметраах мөһөччүк иһингэр 7—12 үөһөдү утар. Биир аһыҥа иһи-һик 5—6 мөһөччүтүү поч-васа 1—2 см диригээ утар. Мөһөччүк аһыҥа иһиттэн тахсарыгар тай-һагар буор сыстан кытаан

бүрүөһүн буола хатан хаалар. Ити иһинээри сы-мыһыттары алдьаныттан, сыстыһыттан харыстыыр. Мөһөччүк почвада кыс-тыгыр, Оттон сымыһыт-таабыт аһыҥа өлөр. Аһыҥа үксүн көлсөркөй буордаах, төрүтүлээх, эбэтэр үгүс киллээх, убадас оттоох сиргэ сымыһытын буорга батыры утар. Оттон ку-раан сайын, холобур, бы-ларыны алаастар намы-һах сирдэрингэр, оннооҕор күөлэр кытылларыгар сымыһыттабыта.

СПЕЦИАЛИСТ СҮБЭТЭ:

Быһыл күдүн эрдэтээни аһыҥаны утары дыһал-лары совхозтар бары от-делениселарыгар, биригээ-дэлэрингэр ыһаахтаахтар. Ити иһиттэн отделеһе аһын мобилнай этэрээт-тэр тэриллэхтээхтэр. Ки-һилэргэ трактордары, сөрүөх техниканы сы-һырттаан аһыҥа үөскээ-бит алаастарын бараһа-лааһыны, дискэлэһини (2—3 төгүл) ыһаахта-ры наада. Хорутууну лу-гомелиоративнай этэрээт-тэргэ соруудахтаны бы-лааһаах үлэлэрингэр иһи-лэһэн биһирээлэххэ. Аһы-ҥа сиргэ алаастарын хо-рутан баран элбэх сыл-лаах оттору ыһаахха. Ити үлэлэри хааччыты-ба-лаахтык көмүгэр ыһаах-

та аһыҥа үөскэээ кэхтэр. Хаһаа табыгастаах си-рингэр сүһүрдэр мөһүлэ-лэн тутуохха сир: 10 кг сыгы, ынах кур иһитин мөһүлэлэргэ 500—600 грамм гексохлораны 5—10 литр ууну холбоон үчүгэйдик буолуһан бараһа биир гектар сиргэ тарба-та ыһааллар. Итинник мө-һү кураан күргэ уонтан тахса хомуһа сүһүрдэр күһүн сүтөрбөт. Аһыҥа көрдүгүнээри сымыһыт-таабыт сирдэрин нэрийэ сыл-дьан түөрөн эбэтэр хо-рутан үөскүүр режымнэрин уларытылар. Очоһуна үөскээ сайдар усулуобу-бата киллэр. Быһы-һын күһүн малларбыт Уус-Алданнар иһинни үлэни ыһааннар элбэх алаастары аһыҥаттан быһаабыттар.

Быһыл саас аһыҥаны утары химическэй препа-раттары туһаныыны алаастар бүтөйдөрө суоҕа атахтаабыта. Онон билин-гэттэн бүтөйдэһингэ анал эвено тэриллэн үлэ-лэхтээх. Аны саас ядо-химикаттары туһаныы киникни ыһааллар ус-улуобулатын билингэттэн тэриһэхтэһинэ табыллар.

Совхозтар салаааччы-лара быһылты курдан са-һын күчүмэрдэригэр үөхүк ылаа, аһыҥаны утары охсуһууну болго-то киһингэр туталлар эрийиллэр.

А. СТЕПАНОВА, ОАПХ агронома.

Сир быһаа—олохпут быһаа СҮЙГҮ ХАҤААНЫ

Быһыл совхозтар күөс-тэригэр элбэх сыллаах оту ыһаага анаан 1264 гектар сир оҕоһуулаа былааннамыта. Билин-ни тургутан совхозтар күөстэригэр 429 гектар-даах сир оҕоһуулаа. «Чурапчы» совхоз 30 гектар, Субуруускай аа-тынан совхоз 67 гектар сирин онороннор былаан-нарын толордулар.

Элбэх сыллаах от ыһы-лар сирин онорууна лу-гомелиоративнай этэрээт-тэр дьарыһаахтаахтара, Итиник этэрээттэр тэриллэһиттэрэ хаһыс да сылыгар барда. Ол эрээ-ри, совхозтар директорд-арынан өйөмүөккө, сылы эригичи үлэлэри биир да этэрээт тэриллэ илин. Биирдик-иккили трактор от ыһытан садалаан үлэ-лэтилэр.

Быһылты курдук уот-кураан сайынга ардахта-тар системалар толору ыһаахтарынан туһаныл-лыбатылар. Оройуон үр-дүнэн 1351 гектар сиргэ ардахтатын ыһаахталаа-тааһын 1155 гектарыгар ыһаахтылаа. Итинэн 1073 гектарга иһин тө-гүлээ, 755 гектарга үс төгүлээ ардахтатылы-на. Ардахтатын көрдө-һүлэр нуормата тутуһу-лэбит олус хойутаан са-далаар.

Сийлэһини эвенолары үлэбэ хойутаан туроруу, үлэһит илиһин, техника-нан көмүгэр хааччыла-на, үүһүүнү ыһы намы-һах. Эриһик Эриһин

батынан совхоз (дирек-тор М. Н. Корякин, ме-лиоратор П. В. Анемпо-дистов) Кэтит Күөл күөл-сүтүлэр систематыгар ардахтатыны от ыйын 20 күнүттэн, Мырааныга ити ый сөгүтүттэн сада-лаабыттар. Субуруускай аатынан совхозка (дирек-тор А. В. Ефремов, ме-лиоратор С. П. Арте-мьев) хортуолуһа уу куттарытын олус хойу-таттылар.

Кураан дьылга бири-диктэ-иккилини ууну куттары үүһэһи сай-дытыгар сиргэ туһалаа-бат. Иһилин сменанан үлэни тэрийэн түөрт-бис төгүл уу куттарытын кыайбатыбыт.

1987 сылга совхозтар күөстэригэр сэттэ сиргэ күөлсүтүлэр системалар үлэбэ кириэхтээхтэр. Ити тутууларга быра-һааһынар-сигиһи док-у-муннар оҕоһуулулар. Турбалара, о. д. а. маты-рыһаалара тиһлэ сыл-дылар.

Капитальнай бүтөйдэри тутууга бисе сыллаах былаан ыһыллан турар. Ити былаан туолууга аһаас биригээһиннэргэ си-гэнэн олус бытааныах-барар. Быһыл 320 км бүтөй тутулуохтаабыт-тан 70 км ардахтатыла.

Ити үлэлэргэ улахан быһаарылылар көтүтү-лэр таһаарылыбыттар 6. дь. от ыйын 17 күнү-гэр ССКП обкомун бю-ротун көһө сылдар мун-

нааһаар сэмэлэһингэ, бул-гучу туораттарга сору-дахтамыта.

Мантан хаалбыт көмүгө былааннар туолууларын сийлэр иһиттэн совхоз-тар директордара, ту-һааныах специалистар бары күүү түмэллэрэ эрийиллэр. Лугомелиора-тивнай этэрээттэри сөр-төх техниканын хааччы-һаан, иһилин сменанан үлэлиһилэрин ситиһэ-хэ. Бүтэй тутууттар аналлаах эвенолары эһи тургуруохха. Оройуон иһинни тэрилтэлэрэ шэф-тээх совхозтарыгар бүтөй тутууттар тиэрдилибит соруудахтары толоролло-ро булгуччулаах. Уунан толору хааччылылаах күөлсүтүлэр системал-лара почвада сиргэ ха-һаанар иһиттэн күбү-һү (платозарядной) ар-дахтатыны 405 гектар са-һын тиэрдилибит сорууда толоруохха. Үлэбэ кириэхтээх 7 күөлсүтүлэр система-лар тутар-монтажыыр үлэлэрин бүтөрөн эһил сааскыттан ардахтатыта бэлэмнэххэ.

Ити боппуростары дүүһүлэһэн бараһа ОАПХ совета атырдьах ыйын 12 күнүгэр мунуһаар аналлаах уураагы ыһы-мыта. Уураах туолууту-гар бары күүү түмэн үлэлиэхтээхтэр.

Д. СИВЦЕВ, ОАПХ старшай ме-женер-мелиоратора.

Төрөөбүт кыраайгын төһө билэбин!

ИСТОРИЯБЫТ СТРАНИЦАЛАРА

Бир күн архитектордар кэлдилар.

—Дорообо! Кылаас сокуе акусунда барсабын. Крэдн Николай Петрович дэемин, — динэ айттыа үөрүйхтук. тагныбыт, эрөннө саппыкылаах нуучча киниэ.

Кинилэр инкилэр. Эдэр—толук көрүнүк сакса. Архитектордар сокутарын Саха сиринизери бырабыланыларын председатели. «Якутгражданпроект» институт архитекурада отделин наалыкта Назаров Семен Николаевич. Итин даагы дэлэг кэссэннээх, эрөннээх дьон.

Учурга да буоллаа, күнүздү түбүктүтүн төлө жотон урукку өттүгөр үйбөтөх айгээр кинирэн кэлэрин!

С. Н. Назаров Хабаровскайга политехнической институтка бу архыстанан үөрө-көтө кэспэтин илэр кинитигэр Николай Петрович Крэдннича үөрэмнэт. Учурта уонна үөрэмнэтти көрүөт былыргы историятын көрбөһүннэр түбүктүтүн бэрт өртүн дьарыктамыттар. Элбэх мэтэрэялаа, историческай суолтаах сибидиэннэлэри хомуйбуттар.

Кинилэр сорукурданын Саха сирин оройуоннарыгар баар былыргы тутуулары, пааматынныктарын көчүпай көрүккэ олохуран паспорттаах алааһы абыт. Бу өттөххө дөбөт. Специалистар сыанабылларын ыларгына өгөрүөтү элбэх үлэ, бирэммэ кээдэ. Николай Петрович эрөннө, аны түөрт хас сытынан Саха сирин пааматынныктарын паспорттаах алааһын ситэрэллээх. Ол киниттэн РСФСР Културатын министрствотун көрүүтүгөр кинирэр. Саха АССР Културатын министрствотун

көмүлэһиннэн Саха сирин былыргы тутууларын уонна билигин пааматынныктарын ыйыныгы тахсылаа. Оччогун, онно киллэриллибит былыргы тутуулар уонна пааматынныктар госуодарство көрүүтүгөр — хараанытылар ымылаахтара.

Архитектордар—бу элбэх дьүүрү инкит дьон. Уруккудугуттар, историктар, философтар, филологтар билиилэригэр көрүүтүгөр кинилэргэ баар эрө буоллаагына, үлэлэрэ толору сайдар.

Ылан көрүүдүн бу сүрдэх сэмэй Николай Петровичи. Кини идэтинэн үлүүһүбүт бүтүрү кини. Бэл динэр. Прибалтикада сыныаахтаах курортнай путевокатын туһаммакка, бу уопускаагы кэмгэр билинэ көмөлөһө тини кэллэр. Дьэ, кини, Николай Петрович сылайары-аһыгар аахыбат үлэит. Ону билиги Хабаровскай кыраайы уонна Чилинскэй уобаластын илэр эргийэн элбэхтин айаннаан. Бир да былыргы тутууну, аныгы пааматынныгы хаалларбаанна научнай чинчийилэри өгөрбүтүтүн билэбит.

Н. П. Крэдн элбэх научнай ыстатыйалары баччээтти. Быыл «Нуучча былыргы мастуулар». Көмүссэннээх аналлаахтара» дин 50 баччээтти листтэх үлэтин «Искусство» издательство, таһаарар буолбут.

—Сахалар өһүт былыргы тутууларытын ситэ-хотө үөрэтэ эликиит. Сүтүн-оһон хаалыахтара Оччогор калар көлүөнэлэр билигин барыбытын быраастыгы тыныахтара суога. —динэр Николай Петрович.

Кинилэр, чуолкааннардаах историк баран эрэр ампаарга чуо астаран тийибит. Онтубут баара ампаар эрө буолбакка, арыс кырылаах тутуу, бүтүн үлэйдэ буолан биэрде. Ону урукку өттүгөр сылдыахтылар ампаар эрө баарын курдук билистээн барбыттар.

Дьоммут түбүктөрө элбээтэ. Тутуу былаанын усталлар, чертежка киллэрэллэр, кэмниилэр, хас бирдин деталыт, фрагменты чинчийэллэр. Интарһиннээх баар ампаарга тинир хаан да сыстыбатах. Аанын олутура кытары маһынан өгөрүлүбүттар. Архитектордар сөдө-махтаа кэспэтэллэригэр, үлэллэригэр көрдөхкө, арааһа, научнай интарһытэ тутуу буолла.

Үлүүһүн эрөннөн, маһа 1000 сүөһүлээх Туһа-мыр баай олохтот Манчаары Баһылай баайдарга уоту үлүтү кэмни хабар эбит бу ампаар тутулу-бут историкта. Манчаары Баһылай эрө туруутун оччогор дьүүрүт дьон араастаан туһамыттар. Сорохтор баайдар ам-

паардарын халыахталы Манчаарыга түбүктөлөр.

Бир онук суолта турумут киниэн Уус-Алдантан көрүттэх. Бачо уола абыт Кини Туһа-мыр баай халыахтаага үһү. Дьэ, онтон дьаһхаан баай кини аймага Минтарос. Местников маастардатын бу арыс кырылаах ампаары тутарбыт. Бачо уот баай кини суолта хаста да тоһуйбут. Ол арааһа Туһа-мыр баай харааһын уоттун дьулаһан өлөрбөккө хаалбыта үһү дин үлүүһүн кэспир.

Туһа-мыр баай суос-сөдөтөх уоллаара үһү. Ол кини алаа өлбүтүн иһинэ хаалаа, нэскэ-куускэ кинирбит дьон тылларын быһа тыһмакка, онуоха эбни эрөнн-сөтөн, дьа-дэһэн биэрдэхтэрин аайы нэстэх дьон дьайыма-лаа—суруллубут кумаа-ыстык нэс кинигэтигэр быһа тардан ылан уонна биэрэн испитэ үһү.

Туһа-мыр баай (Николай Местников) ити отар ампаарыт сиритер-уотугар, арааһа, 1841 сыл эргин өлөрө сылдыбыт буолуон сөп. Ону сэрэгэ онто быһыллан ити дата билистэмнэт көрбөһүннэр.

Экспонат чуолкайдааһыны эрэйэр

Билиги Чурапчыбыт сириттэн хас да былыргы тутуулар, маллар-саллар Чөркөөх музейыгар бэриллэн тураллар. Олортон биэрдэхтэрэ — үктээһин мининсэ, историкта маһык: «Комбайн» колхозка түөрт сүөһү үктүүр мининсэтин Уаун Куөлгэ Дьинков Семен Васильевич уонна Говоров Степан Дмитриевич маастардаан түппүттэр.

1942 сыллаахха «Комбайн» колхоз дьонно көһүүгэ барбыттары кэспэ мининсэтин «Коммунизм кыһата» колхоз Улахан Көөлүгөр 1943 сыллаахха көһөрбүттэр.

Бу мининсэ билигин Чөркөөх музейыгар турар.

Оно 1937—1938 сыллардаахха Митыйымы туттарбыт мининсэтин курдук сыһа суруллан турар. Дингэр, Митыйыкы бөйүтүн бае билигитэр бир көлө үктүүр мининсэлээбэ эбитэ үһү.

Үктээһин мининсэтин тулут дьоннортон биэрдэхтэрэ Говоров Степан Дмитриевич (Хампахай) ити сыһа суруллууну чуолкайдаар баалаага үһү. Ол ымылаахтат, кини иһин сыллаагыта элбүт. Экспонат дьылдаты ити курдук чуолкайдааһыны эрэйэр.

(Салгыта баччээтти).
Семен ПОПОВ,
билиги аналл. корр.

Ады: кырылаах ампаар

Танда үрөдөр Баах дин сир баар. Урэх сыһытыгар икки өттүнэн бэрдээн кинирбит хордо-

ройго иһин ампаар турар. Археологтар өтөллөрүнэн, маһа мэдэмнээх ампаар баар буолуохтаах.

Хотугу сир бэрэбиэркэлиир

Хотугу сир усулуобуйатыгар аманан өгөрүл-лэр техниканы бэрэбиэркэлиир полигоннар тыһылаан киллэриллилэр. Халыма аэотрассата. Магадан уобаластын уонна Саха сирин кыһытты суоллаа буоллудар. Ааспыт өттүгөр итинни бэрэбиэркэлээһиннэр ытытыга дөйдү заводтарга уонна конструкторскай бюроларыттан специалистар ыһы ый-

даан кэлэн үлэлииллэр. Билигин итинни «ырахан сыналаах десаннар» наадалара тохтоото. Сусуған күөрэккэ дөйдүгэ бастакынан СССР Автомобильнай промшленоска министрствотун, Автомобильнай уонна автомобиль кини научнай-чинчийэр институтун хотугу бэрэбиэркэлиир станциятын автополигона төрүлүннэ. Станция хотугу сир усулуобуйа-

тыгар аманан өгөрүл-лэр техниканы бары өттүнэн лэстэн көрүү киниһин буолла.

Хайалары дабайылаах, хомурады кэспил-лээх 50 кыраадыс тым-лыгыта кэлэн мууһунан айланнаһыннаах хас бирдин ырахан бэрэбиэркэлиир рейс киниттэн техника станция лабораторияларыгар чуолкай прибордар көмөлөрүнэн чинчийиллэр.

Б. КРАСНОГОР
(ССТА корр.)
Сусуған, Магаданскай уобалас.

КЫЛГАСТЫК

Токио. Япония Мияке арымытар АХШ сибидиэннээх Күүстэрэ байаны-най бааны туттары сылдыаллар. Итинна олорор олохтоох нэһилиэннэ японскай — американын «Куттал суох буолуутун дуоһууларын» тохтотор иһин турунулар.

Арцаа Берлин. Манна Шпанда турмэ кылаа-бынай нацистскай ыар буруйу өгөрбүтүтүн бир дэстэр Рудольф Гесс өл-дө. Кини иһин-аймагы уа-

ры өгөрбүт ыар буруйда-рын иһин Нюрнберскай трибунал бирэбэркэлиир свайын тухары халыыга ууруллубута.

Рим. Италияда үс конти-кингэр суол-транспорт быһылааннарыгар 48 иһин өл-дө уонна тыһылаахтан тахса иһин бааһырдэ. Ити «Фератосто» бырааһын-ныһаа 4 мөдүкүттөн тахса автомобиль айа-нааһынарын түмүгэр та-быста.

Пекин. Китай Холбо-

«Гульдер» дин казах тыллыттан тылбаастаахха сибидиэн дин суолта-лаах. Госуодарствоннай ансамбль коллектива эс-традаһа үктүүн уонна ырыаны таптааччылар билигиннэри уонна тап-талларын мила. Бу ансамббатын Казахстан эл-бэх билиилээх артистара үһүн тахсыбытара. Ан-самбль СССР норуотта-рын уонна тас дөйдүлэр ырыаларын уонна үг-күүлэрин кинигин про-пагандалар.

Синмонна: ансамбль солистка Макпал Жу-нусова.
Г. Попов фотота.
(ССТА фотохрони-ката).

Эдэр саас бырааһынныгы

листоческай революция 70 уонна В. И. Ленин аатынан Бүтүн Союзта-ры пионерскай тарыта 65 сааһын туолуулары-гар аһаар. Эстония оло-лорун талааннарын көрө-уонна бөлөһөрүн ырыа-ларын, үгкүүлэрин би-лийиннэрэ билиги кинигэ пэһэман дөйдүбүт араас муһукутарыттан, бары союзнай республикалар-тан ололор килитэлэти-лэр. Итин сэрэг ырыа, үгкүү бырааһынныгы ыалдыттарынан Талин куорат быһаатыгы нуо-раттара Сольнока (ВНР) уонна Шверин (ГДР) куораттар ололор буол-лудар.

Синмонна: кыра саастаах үөрэнээччилэр хордарын кыттылаах-тара; Певческая конууга ытыллыбыт концерт кэмгэр.

В. Рудько фотота.
(ССТА фотохрони-ката).

Редактор Н. Е. МАКАРОВ.

Конкурса кыттын

ССРС үтүөлээх тренэрэ Д. П. Коркин аатынан оло спортивнай оскуолата быыл V уонна IX кылаастарга кинирэн баалаахтарга бу ый 30-31 күн-нэригэр конкурсу биллэрэр.

Оскуола көгүл тустууга, оуунан ытымыта уонна чөлчөк атлетикада отделинелардаах. Үөрэнээччи-лэри Саха АССР үтүөлээх тренэрдэр Р. В. Неуе-тров, П. М. Стасов, республика билиилээх спорт-сменнара Г. Ф. Нохтунскай, К. Н. Захаров, В. Н. Алексеев, С. С. Морфуннов, Е. Н. Алексеев уо. д. а. эрчийлэлэр.

Үөрэнээччилэр толору госуодарствоннай хааччы-лылаах интернат-оскуолада иһтиллэлэр.

Конкурса кыттын баалаахтар төрөһүн туһу-нан сибидиэннэтибэни, үөрэмнэт оскуолаттан ха-рантеристиканы, медеправаны, үөрэхтэрин табы-лын уонна медицинскэй карточкаларын иддэ кэ-лэллэр. Бэлэлэрэ спортивнай формалаах буолуо-хтаахтар.

ОСКУОЛА АДМИНИСТРАЦИЯТА.

ГРАЖДАННАР!

Ойуур баһаарын куттала наһааабат. Республика сорох оройуоннарыгар, ол иһингэр билинэ, ойуур баһаарда тураталаатылар. Итиннэ сибээстээн ты-ла, ойуурга сылдыгыта ураты сэрэхтэх буолууну умнуулан. Уот турбутун көрдөргүт эрэ тута ум-руорар дьаһаллары ылан, милиция, дескэх үлэһит-тэригэр, сельсоветтар исполкомнарыгар тылааһ.

Оройуоннаады кини балыһа, тубдиспан-сер администрацията, партийнай тарытэ, профсоюз райкома рентген-лаборант

МАКАРОВ Ваифатий Дмитриевич уһун ырахан ырыыттан эдэр сааһыгар өл-бүтүннэ, көргөннэр, кыһыгар, аймахтарыгар динг кутурданнын тиэрдаллар.

Талтыр оһом, көргөннэ, аһам, бырааппыт МАКАРОВ Ваифатий Дмитриевич уһун ырахан ырыыттан өлбүтүн дингиник курутууан туран, аймахтарыгар, табаарыста-рыгар, билэр дьонугар иһтиннэрэбит.

Аҕата, көргөннэ, ымыһа, убайдара.

«Якуткоммунэерго» оройуоннаады произ-водственнай учаастагы коллектива учаастагы үлэһитэ

ВИНОКУРОВ Дмитрий Кириллович соһумардык өлбүтүннэ көргөннэр, ололоругар, аймахтарыгар динг кутурданын тиэрдэр.